

2020

FÖRSAMLINGSINSTRUKTION

ROSLAGENS NORRA PASTORAT

Inledning

Hur svårt kan det va'?

Hur svårt kan det va'? Ett modernt uttryck som kan tolkas på olika sätt beroende på vem som säger det eller hur man säger det. I arbetet med Roslagens norra pastorats församlingsinstruktion 2020, blev uttrycket livgivande och satte igång kreativitet och längtan efter att möta de utmaningar som pastoratet står inför. Hur svårt kan det va', anspelar på hoppet människan behöver för att leva, hoppet i Kristus Jesus, hoppet för världens fortlevnad och hoppet som motverkar upplevelse av meningslöshet.

Uttrycket Hur svårt kan det va'? anspelar på frimodighet att förkunna evangelium i norra Roslagen. Uttrycket får sin allvarliga bottenklang i samtalet om psykisk ohälsa och suicidprevention. Frågan "hur mår du?" eller "har du tankar på att ta ditt liv?", har spelat en avgörande roll för de människor som är självmordsbenägna och sedan avstått från att begå självmord. Det behöver inte vara svårt att ställa dessa frågor till människor i vår omgivning, det handlar snarare om att förstå vikten av frågan och modet att våga.

Sammanfattning: Pastoratets pastorala program innehåller fyra områden som spänner över kyrkans grundläggande uppgift; Dopet som rit och livsväg, Psykisk ohälsa och vägar framåt, Klimat och miljö – omsorgens väg, Stärka kyrkans roll i det offentliga rummet.

Processen med församlingsinstruktionen startade under personaldagar i augusti 2019 med en ny kyrkoherde i pastoratet. Samtalen har sedan fortsatt inför en kommande biskopsvisitation, i församlingsråden Frösåker och Öregrund-Gräsö, en dag för alla förtroendevalda, personalsamling och i några verksamhetsgrupper. En processgrupp har drivit arbetet framåt. Vår önskan är en lättförståelig och konkret instruktion som kan vara vägledande i pastoratets arbete framöver.

Innehållsförteckning

Inledning	2
Omvärldsanalys	4
Pastoralt program	6
Dopet som gudstjänst och livsväg	7
Psykisk ohälsa och vägar framåt	8
Klimat och miljö – omsorgens väg	9
Stärka kyrkans roll i det offentliga rummet	10
Avslutning	11
Obligatoriska uppgifter enligt kyrkoordningen och Domkapitlet i Uppsala stift	12

Omvärldsanalys

- Invånarantal drygt 10 000
- Boende i tätort – Östhammar, Hargshamn och Öregrund: 64 %
- Boende på landsbygd: 36 %

Roslagens norra pastorat bildades 2017 genom en sammanläggning av Frösåkers och Öregrund-Gräsö församlingar. Pastoratet omfattar delar av Östhammars kommun med tätorterna Östhammar, Hargshamn och Öregrund. Utöver dessa ingår även Börstil, Harg, Valö, Forsmark och Gräsö med sina respektive kyrkor. Inflyttningen är större än utflyttningen och knappt hälften är ensamhushåll. Stora arbetsgivare i pastoratet är Östhammars kommun, Vattenfall (Forsmarks Kraftgrupp AB) och Fiskeriverket SLU. Även Sandvik i Gimo är en stor arbetsgivare och många invånare pendlar till Uppsala. Turistnäringen är en viktig inkomstkälla, framför allt sommartid i Öregrund-Gräsö. Åldersstrukturen är snedfördelad med en stor andel pensionärer. Här finns en potential för pastoratets volontärarbete. Byggprocessen avseende ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, är igång, vilket kommer att innebära inflyttning och fler arbetstillfällen. I pastoratet finns idag sex skolor, varav två kommer att läggas ned. I Forsmark byggs ett elevhem för gymnasieelever. Andelen utrikesfödda i kommunen är 9 % och många av de ensamkommande som kom med flyktingvågen 2015 har flyttat. I samverkan med Equmeniakyrkan driver pastoratet ett språkcafé. Östhammar ligger under det finskspråkiga förvaltningsområdet, men de finskspråkiga inom pastoratet är relativt få. I grannpastoratet Gimo finns verksamhet för finskspråkiga och gudstjänster firas på finska. Vid behov av teckenspråkig kompetens kontaktas Uppsala stift. Under 2019 invigdes Vikingaleden som pilgrimsled och för pastoratet innebär det ett centrum i Hargs kyrka med omnejd.

De utmaningar Roslagens norra pastorat identifierat, utifrån omvärldsanalysen, och den grundläggande uppgiften i ett pastoralt program är:

- Dopen som rit och livsväg
- Psykisk ohälsa och vägar framåt
- Klimat och miljö – omsorgens väg
- Stärka kyrkans roll i det offentliga rummet

Dessa fyra områden speglar var för sig uppdraget att fira gudstjänst, bedriva undervisning, diakoni och mission. De samverkar också genom att verka för en mer utåtriktad verksamhet och kommunikation med både medlemmar och icke-medlemmar, genom att engagera pastoratet i den tidsanda som råder idag med klimatutmaningen och psykisk ohälsa, att söka nya vägar för förkunnelse och lärande och möta nya grupper i samhället. Barnens särställning tas till vara utifrån en barnkonsekvensanalys och konfirmandhandlingsplan och kommenteras i det pastorala programmet. Även hos nya generationer ser pastoratet behovet av en relation till kyrkan och kristen tro. Den övergripande visionen sammanfattas i hoppet vi har i Kristus Jesus.

Pastoralt program

Hur svårt kan det va'?

Må hoppets Gud fylla er tro med all glädje och frid och ge er ett allt rikare hopp genom den heliga andens kraft.
(Rom 15:13)

Hopp är inte önsketänkande. Hopp föds ur en realistisk bild av verkligheten. Hopp behövs när livet hotas för att människan ska orka leva. Det kristna hoppet är knutet till den korsfäste och uppståndne Kristus och kyrkans utmaning är att förkunna och förkroppsliga hoppet. Tro och hopp är sammantvinnat och kan inte tänkas utan varandra.

Hopp som livshållning – att odla livsmod för att orka ta itu med det vi upplever hotar vårt liv. Låta våra inre och yttre ögon se genom en annan lins där förundran för allt levande skapar förtröstan.

Hopp som motståndshandling – att utifrån en realistisk syn på världen våga trotsa känslan av meningslöshet och upplevelsen att inte höra hemma någonstans. Att hoppas på förändring och tro på löftet om en framtid som ännu inte existerar.

Hopp som trygghet – att behöva trygghet för att känna hopp. Ytterst vilar det på att vi är sedda av Gud. Vi behöver andra som ger oss omsorg utan att bli uppbundna av tacksamhets-skuld. Med evig kärlek har jag älskat dig. (Jer 31:3). En omsorg utan gräns – där människan upplever samhörighet med Gud och andra människor.

Hur svårt kan det va'? Uttrycket vill skapa en frimodighet att våga tro och hoppas. Utan att förminska de utmaningar kyrkan, världen och samhället står i, behöver kraft frigöras i förkunnelse, bön, gemenskap och arbete.

Dopet som gudstjänst och livsväg

Var ligger tyngdpunkten för dopet i vår tid? Vad gör att man vill låta sig döpas eller låta döpa sitt barn? Hur förmedlar och undervisar pastoratet om dopet på ett för vår tid pedagogiskt sätt?

Tradition är ett skäl att låta döpa sitt barn. Det motivet ska bejakas men kan samtidigt fördjupas i alltifrån dopsamtal till undervisning. Inte sällan ställs tro och tradition emot varandra och här finns en utmaning både teologiskt och pedagogiskt. Pastoratet vill arbeta fram en ny doppastoral för att kunna möta utmaningarna och bättre kommunicera dopets innebörd med nyblivna föräldrar. Doppastoralen kommer att ha grundhållningen ett dop för alla och inte endast fokusera på barndop. Idag finns unga och vuxna som inte är döpta och som kan ha föreställningen att endast barndop praktiseras.

Det traditionella sättet att arbeta med öppen förskola och barngrupper i olika åldrar har både för- och nackdelar. Dopundervisningen i pastoratet behöver hitta nya former och nya platser. Messy Church är ett exempel på hur pastoratet kan arbeta framöver. Här förenas gudstjänst, undervisning och gemenskap över åldrarna.

Pastoratet vill fördjupa sitt arbete med gemenskap i kyrkan. Flera öppna verksamheter är diakonala, alltifrån soppluncher till hjälp för hemlösa. Gemenskapen är en del av det diakonala, självvårdande uppdraget. Här blir man sedd, har möjlighet till samtal och framförallt möjlighet att bryta sin ensamhet och hitta en tillhörighet i kyrkan, oavsett vem man är.

Många längtar idag efter att hitta en tro eller fördjupa sin tro, men finner kyrkans tröskel för hög och svår. Pastoratet har redan goda erfarenheter av dopundervisning i vuxenkonfirmation, stilla dagar, vuxenkatekumenat och pilgrimsliv. Stora möjligheter öppnas med pilgrimslederna runt Harg och på Gräsö och pastoratet vill arbeta vidare med pilgrimsliv som del av dopundervisningen. Här kan också pastoratets kommande arbete med psykisk ohälsa hitta ingångar.

Lärjungaskapet i dopet kan uttryckas med volontärarbete. Med insikten om människans behov att tas i bruk och att "alla kan göra något", vill pastoratet utveckla volontärarbetet inom diakonin. Redan idag görs uppskattade insatser med hembesök, andakter och närvaro inom äldreomsorgen och Sjukhuskyrkan. Det bärarlag för stilla dagar som vuxit fram kan också inspirera andra verksamheter. Lärande och undervisning behöver vi utöva tillsammans. Körsångare, kyrkvårdar och andra grupper i kyrkorna kan rustas för att vara kyrka utanför kyrkans väggar.

Psykisk ohälsa och vägar framåt

SPES betyder hopp på latin och är namnet på en organisation som arbetar med suicidprevention. SPES är en av de aktörer inom pastoratet som bidragit till en nulägesrapport om psykisk ohälsa. Det finns ett tydligt samband mellan psykisk ohälsa och självmord. Högstadieskolan berättar om sitt arbete med psykisk ohälsa bland elever. Tjejer har lättare att tala om hur de mår, men det är svårare att nå killarna. Skolan upplever en brist hos både elever och föräldrar när det gäller att hantera de känslor som "hör livet till", som sorg, besvikelse och nedstämdhet. När det handlar om känslor möter ungdomarna osäkra vuxna. Kommunen ser att de som lider av psykisk ohälsa lätt hamnar mellan stolarna och i arbetslöshet. Här kan civilsamhället bidra med resurser.

Psykisk ohälsa är idag ett vedertaget begrepp som innefattar mer eller mindre allvarliga tillstånd. Inom existentiell hälsa framhålls bland annat behovet att uppleva sammanhang, uppleva förundran, meningen med livet och se tilliten som livskraft. Här kan kyrkan bidra med teologisk kunskap, självvård och gemenskap.

Roslagens norra pastorat vill samverka med andra aktörer för en bättre psykisk hälsa och suicidprevention. Att må dåligt psykiskt är för många ett tabubelagt ämne, vilket skapar ensamhet och isolering. Pastoratet vill bidra till samtal om psykisk ohälsa och om hur vi kan stötta vår medmänniska när hon mår dåligt. Det diakonala uppdraget i arbetet för förbättrad psykisk hälsa ska omfatta alla åldersgrupper och genomsyra kyrkans alla verksamheter, framförallt bland ungdomar i och utanför kyrkan.

Samarbete har redan inletts, dels med ett behandlingshem, dels en enhet för unga arbetslösa, i form av gruppsamtal där frälsarkransen används. Med diakonal inriktning vill pastoratet samverka på liknande sätt med andra aktörer.

Klimat och miljö – omsorgens väg

Brandlarmet hörs genom klimatrapporeringen. Arbete för en bättre, hållbar miljö är kanske den mest angelägna frågan i vår tid. Klimatkrisen kräver både yttre och inre kraftsamling. Utifrån Guds kärlek frigörs vår kraft och vår förmåga att gå omsorgens, istället för försummelsens väg. När vi går omsorgens väg blir vi ansvarsfulla medskapare i världen och lokalt. I den kristna tron finns erfarenhet av att det till synes omöjliga kan bli verklighet.

I miljö- och klimatkrisens tid vill pastoratet vidga territorialförsamlingsbegreppet till att också gälla vår bygds ekosystem, med jord och hav, växter och djur av alla slag. Tillsammans med alla goda krafter vill pastoratet värna den biologiska mångfalden och tillsammans arbeta för en hållbar livsstil och ett hållbart samhälle.

Vad innebär en omvändelse till att välja omsorgens väg? Hur kan vi tillsammans leva i Roslagens norra pastorat så att vårt ekologiska fotavtryck håller sig inom klimatneutrala gränser? Pastoratet vill utforska och arbeta för att hitta nya förhållningssätt till livet, ompröva vårt sätt att tänka kring skapelsen, livsstil, välfärd och rättvisa. Här ska utrymme skapas för dialog mellan yngre och äldre generationer för att skapa framtidstro och väcka hopp. Genom att lyssna till erfarenheter från vår vänförsamling i Zimbabwe kan vi ge stöd i deras strävan efter hållbar utveckling.

Det handlar om barnens framtid och tillsammans behöver vi kommunicera hopp, ansvarstagande för miljön och framförallt vara en förebild. Genom att arbeta i samklang med Svenska kyrkans färdplan för klimatet, kan pastoratet vara del av kraftsamlingen. Pastoratet satsar på miljödiplomering och har redan påbörjat arbetet. Samtal om dessa frågor förs i gruppen Svenska kyrkans vänner som träffas regelbundet och är en resurs i pastoratet redan idag.

Stärka kyrkans roll i det offentliga rummet

Roslagen med dess vackra natur och långa kustlinje lockar många, framförallt under sommaren. Hur kan kyrkan finnas med och möta människor i det offentliga rummet? I fokus under sommaren är Öregrund/Gräsö för särskilda insatser. Det kan till exempel innebära delaktighet i kulturveckan på Gräsö och/eller diakonal närvaro under unga människors midsommarfirande tillsammans med andra aktörer.

Missmod drabbar förtroendevalda och anställda när kyrkbänkarna inte är fyllda. Kontaktytorna behöver öka för att skapa relation till boende i pastoratet. Hur kan kyrkan finnas på andra fysiska platser? Utifrån vår tro på att relationerna till boende här kan stärkas, i samverkan med andra aktörer och på offentliga platser, vill pastoratet öka antalet mötesplatser för kyrkan.

Östhammar är den folktätaste orten i pastoratet. Östhammars gudstjänstliv och kyrkobyggnad behöver göras mer tillgängligt och engagera fler. Genom att stärka relationer och närvaro i området kan ett medvetet arbete och en satsning på Östhammars kyrka göras parallellt. Mission börjar med relation, både till medlemmar och andra boende.

Avslutning

Församlingsinstruktionen gäller tills vidare och revideras vart fjärde år eller efter särskilt beslut.

Kyrkofullmäktige 7 maj 2020 i Östhammar

Kjell Hellström – Kyrkofullmäktiges ordförande

Sara J Grip – Kyrkoherde

Utfärdad av Domkapitlet Uppsala stift 23 september 2020.

Obligatoriska uppgifter enligt kyrkoordningen och Domkapitlet i Uppsala stift

Barnkonsekvensanalys: En barnkonsekvensanalys har gjorts. Barns och ungas perspektiv finns med i det pastorala program som är utarbetat i Församlingsinstruktionen.

Huvudgudstjänster: Roslagens norra pastorat uppfyller Domkapitlets beslut om huvudgudstjänster. I normalfallet firas en huvudgudstjänst i Öregrund/Gräsö församling och en i Frösåkers församling varje söndag. Så sker också kyrkliga helgdagar, förutom Kristi himmelfärds dag, annandag jul och annandag påsk, då pastoratet sammanlyser till en huvudgudstjänst.

Sammanlysning i pastoratet sker vid kontraktshögmässa som firas en gång per år samt vid speciella tillfällen, såsom visitationshögmässa eller välkomnande av ny kyrkoherde i pastoratet.

Huvudgudstjänst firas tillsammans med Equmeniakyrkan i Östhammar flera gånger per år. Vid övriga tillfällen för ekumenisk gudstjänst firas huvudgudsgudstjänsten i Öregrund/Gräsö församling.

Nattvardsfirande: Antal huvudgudstjänster med nattvard som firas inom pastoratet är cirka 65 per år. Varje söndag firas gudstjänst med nattvard i någon av församlingarna enligt pastoratets gudstjänstplanering.

Konfirmandhandlingsplan: Ett levande dokument som senast reviderades 190610.

Telefonsjälavården: Roslagens norra pastorat deltar i stiftets gemensamma telefonsjälavård.

Kyrkomusiker: Den obligatoriska kyrkomusikertjänsten ska vara kantor.

Sammanfattning: Se församlingsinstruktionens inledning.

Hur den grundläggande uppgiften fördelas inom pastoratet, bland präster och kyrkor

Öregrund-Gräsö församling: I Gräsö kyrka och Öregrunds kyrka firas gudstjänster året om. Sommartid förläggs gudstjänsterna på söndagarna till Gräsö kyrka och resten av året till Öregrunds kyrka, med undantag för de större helgerna, då gudstjänst firas i båda kyrkorna. Kyrkliga handlingar förrättas året om i båda kyrkorna.

I Kyrkans hus i Öregrund och i Gräsö församlingshem bedrivs barnverksamhet och diakonala träffar för daglediga samt en kör med diakonal inriktning. Andakter hålls på äldreboendet Tallparksgården.

Undervisning äger rum för vuxenkonfirmander, skolverksamhet och barngrupper. En präst tjänstgör i huvudsak i Öregrund-Gräsö församling men pastoratets övriga två präster och kyrkoherde deltar också i församlingsarbetet.

Frösåkers församling: Gudstjänster på söndagar firas var tredje vecka i kyrkorna i Valö, Börstil och Harg. I Östhammar firas gudstjänst drygt var tredje vecka, och utökning planeras hösten 2020. Vid större helger firas gudstjänst i flera kyrkor. I Forsmarks kyrka firas gudstjänst några gånger per år, t ex under allhelgonahelgen. Kyrkliga handlingar äger rum i alla kyrkor året runt.

Inom det diakonala området bedrivs sorgegrupp, äldreboenden, sopplunch, arbete med hemlösa, sjukhuskyrka, besöksgrupp och språkcafé.

Undervisning sker för konfirmander, i ungdomsverksamhet, barnverksamhet, vuxengrupp och i pilgrimsarbetet.

Pastoratet har en vänförsamling i Zimbabwe.

I Frösåkers församling tjänstgör i huvudsak två präster samt kyrkoherden.

Prästerna har dop och vigslar i alla pastoratets kyrkor beroende på tjänstgöringshelg. Begravningsstider fördelas utifrån vilken församling prästen verkar mestadels. En präst ansvarar för konfirmander och ungdomsverksamhet inom pastoratet. En präst ansvarar för barn- och familjearbete inom pastoratet. En präst ansvarar för sjukhuskyrka, pilgrimsarbete och äldreboenden.

Ingen diakon är anställd i pastoratet, men från och med hösten 2020 finns en diakon-assistent med ansvar för det diakonala arbetet i pastoratet.